

Kpl 14, Kylmä sota päättyy

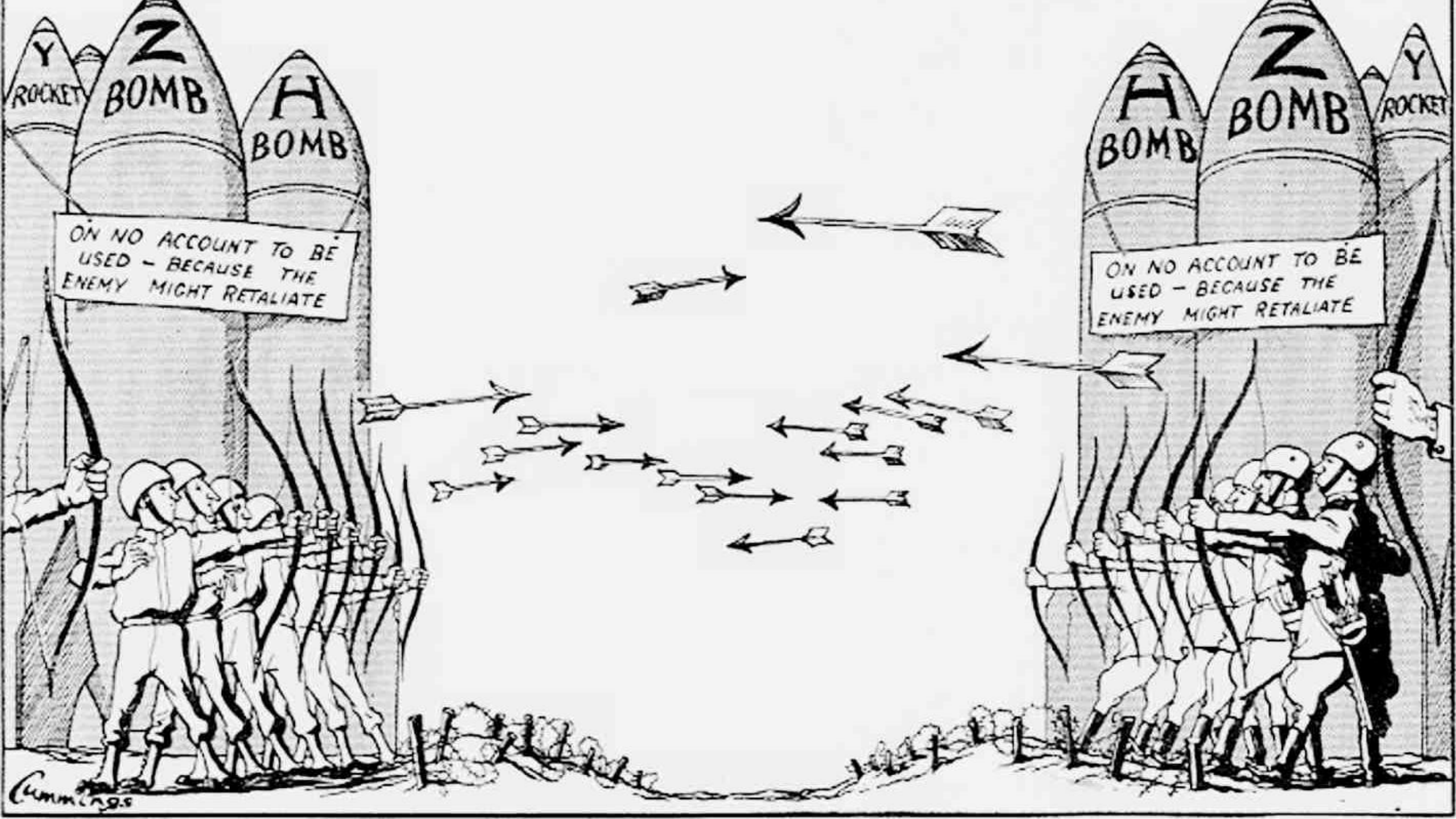
S. 128-135

Kylmän sodan ”paremmat ajat ja pahemmat ajat”

Suojasää = Stalinin kuolemaa seurannut, vuosina 1954–55 vallinnut kylmän sodan jännityksen hetkellinen lientyminen; huipentui Geneven huippukokoukseen heinäkuussa 1955

Liennytyksen aika = suurvaltasuhteiden paraneminen kylmän sodan aikana; alkoi Kuuban kriisin ratkeamisesta ja johti jossain määrin asevarustelun hillitsemiseen (ydinaseiden määrän rajoituksia, ydinsulkusopimus); huipentui 1975 Helsingin Etyk (Euroopan turvallisuus ja yhteistyökokous), päättyi suurvaltasuhteiden kiristymiseen 1970-luvun lopussa (Afganistanin sota 1979-1989, NL tuki maan kommunistista hallitusta taistelussa muslimisissejä vastaan)

Pahan valtakunta = Suurvaltojen välit todella huonot 1980-luvun alussa, presidentti Reagan nimitti Neuvostoliittoa avoimesti ”pahan valtakunnaksi”; asevarustelun kiihtyminen ja Yhdysvaltojen Tähtien sota -ohjelma

ON NO ACCOUNT TO BE
USED - BECAUSE THE
ENEMY MIGHT RETALIATE

ON NO ACCOUNT TO BE
USED - BECAUSE THE
ENEMY MIGHT RETALIATE

Cummings 1955

Neuvostoliiton talous

- 1970-luvun öljykriisi hyödytti NL taloutta → virheellinen kuva talouden tilasta ja asevarustelun kiihtyminen
- Ongelmat: raaka-aineisiin perustuva talous, ympäristön laiminlyönti, investointien laiminlyönti, vanhentuneet ja tehottomat tehtaot, suunnitelmatalouden toimimattomuus, armeijan kulut vs. päivittäistavarat. **Pysähtyneisyyden aika.**
- Ideologinen kriisi:
 - Vuoden 1968 Tšekkoslovakian miehitys → kommunistihallinto näyttäytyi pakkohallintona
 - Uusi sukupolvi, jolle toisen maailmansodan tapahtumat eivät olleet niin merkityksellisiä
- 1985 NL johtoon uudistusmielinen Mihail Gorbatšov
 - Talouden uudistuskampanja perestroika (osittainen yksityisyrittäjäisyys)
 - Avoimuuspolitiikka glasnost (julkinen keskustelu ja yhteiskunnan arvosteleminen sallittua)
 - Rauhaan ja aseistariisuntaan tähdännyt ulkopoliitiikka, Nobelin rauhanpalkinto 1990
 - Ongelmia kotimaassa: arvostelu, aseiteollisuuden vaikea muunneltavuus, vanhat poliittiset rakenteet ennallaan, salailu ja ympäristötuhot, Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuus 1986
- Osatasavaltojen itsenäisyysvaatimukset ja eri kansallisuuksien väliset yhteenotot

Neuvostoliiton loppu

- Levottomuudet lisääntyivät 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa
- Elokuussa 1991 vanhoilliset kommunistit yrittivät kaapata vallan, vallankaappaus epäonnistui
- Kaappauksen torjuja ja kansan sankari Venäjän presidentti Boris Jeltsin
- 25.12.1991 Mihail Gorbatšov totesi radiopuheessa, että Neuvostoliittoa ei enää ole.
- NL raunioille 15 itsenäistä valtiota
- Jeltsin kielsi kommunistisen puolueen ja tunnusti Baltian maiden itsenäisyyden

Itä-Euroopan vapautuminen

Unkarin kansannousu 1956 (ero Varsovan liitosta ja vapaat vaalit)

Prahan kevät 1968 (Tšekkoslovakian uudistuspyrkimykset)

Brežnevin oppi = sosialistisilla mailla on velvollisuus puuttua toisen sosialistisen maan tapahtumiin, jos sen sosialistinen järjestelmä on uhattuna. Kerran sosialistiseksi muuttunut maa pysyy aina sosialistisena. Vuonna 1989 Gorbatšov ilmoitti, että NL on hylännyt Brežnevin opin ja sosialistiset maat saavat valita oman tiensä

Neuvostoliiton heikentyminen → uudistusliikkeiden vahvistuminen kansandemokratioissa ja vaatimukset vapaista vaaleista sekä itsenäistymisestä

- Puola: Solidaarisuus-liike, vapaat vaalit ja kommunistien vallan päättyminen 1989
- Viro: laulava vallankumous ja itsenäisyysvaatimukset
- Unkari: 1988 uudistuspolitiikka, monipuoluejärjestelmä ja yrittäjyyden salliminen; 1989 kommunistinen puolue lakkautti toimintansa ja Unkari muuttui kansandemokratiasta demokratiaksi
- Berliinin muurin murtuminen 1989, Saksojen yhdistyminen 1990
- Tšekkoslovakian samettivallankumous 1989
- Romanian vallankumous ja kommunistisen diktaattorin Nicolae Ceaușescun teloitus 1989

Varsovan liitto hajosi 1991

Nationalismin voimistuminen ja valtioiden jakaantuminen Euroopassa (esim. Jugoslavia)

Läksy

Lue kpl 14, Kylmä sota päättyy, s.128-135

Tee tehtävät 1, 3, 4, s.135.